

VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO PŘECHOD VOJSK DO PROTIÚTOKU

V souvislosti s požadavky obranného charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a s přípravou a vedením prvních obranných operací na počátku války k odrazení agrese nepřítele vzniká zákonitě otázka zničení agresora. Proto období příprav a vedení prvních obranných operací na válčišti **nesmí být v žádném případě chápáno pasivně** a charakterizováno vyčkáváním. Naopak je zapotřebí od zahájení vedení obranné operace **využívat všech možností k prosazení aktivní bojové činnosti** na všech stupních, kde to podmínky dovolují. Orientaci našich vojsk je nutné zaměřit na odrazení úderu nepřítele a na uskutečnění odvetných opatření. Samotnou obranou nelze dosáhnout úplného zničení nepřítele. Proto je nezbytné po odrazení agrese přejít k aktivní rozhodné útočné činnosti, a tou může být **protiútok**.

Abychom lépe pochopili možnosti vytváření podmínek, které budou ovlivňovat i varianty přechodu do protiútku, považují za nutné uvést **možné jeho způsoby**:

- protiútok může být zahájen po úspěšném uskutečnění protiúderů a jejich rozvíjení při dostatečně silných zálohách,
- přechod do protiútku je možné zahájit ještě v době pokračujícího útoku nepřítele, kdy není nutné vést protiúder a vlastní vojska budou mít silné zálohy, schopné přejít do aktivní útočné činnosti,
- protiútok může být zahájen v době, kdy zastavíme útok nepřítele, který však dosud nestačil upevnit své postavení,
- protiútok je vhodné zahájit v době, kdy je nepřítel zastaven, ale vlastní vojska potřebují určitý čas na přípravu, který nepřítel může využít k organizaci a upevnění své obrany.

Je jasné, že v jednotlivých variantách přechodu do útoku bude činnost různá. Situace může být komplikována ještě tím, že na jednotlivých směrech mohou být všechny tyto přípravy vykonávány současně. To předem určuje mimořádnou rozmanitost způsobů činnosti a nutnosti tvůrčího přístupu k jejich rozpracování.

Protiútok je nutné připravovat předem, v průběhu obranné operace. Úplné a kvalitní uskutečnění celého souhrnu opatření přípravy protiútku je možné jen za předpokladu trvalého vyhodnocování operačně strategické situace v průběhu celé obranné operace, způsobení útočícímu nepříteli maximálních ztrát a za předpokladu existence vlastních bojeschopných svazků a svazů.

Velmi důležitou podmínkou, která bude mít vliv na lhůty přípravy protiútoků, bude nejen síla a počet bojeschopných svazů a svazků, ale také doba, jež je potřebná k vytvoření úderných skupin a doplnění zásob munice, pohonných hmot a dalšího materiálu.

Cílem protiútoků bude nedat nepříteli možnost úspěšně dokončit jeho útočnou operaci, zmařit ji, způsobit porážku hlavním uskupením jeho útočících vojsk, obnovit postavení, ovládnout důležitý strategický prostor v hloubce a vytvořit podmínky pro následující rozvíjení celkového útoku.

Na přechod do protiútoků a na jeho vedení je třeba pohlížet z hlediska činnosti strategického a v řadě případů frontového významu. To znamená, že **protiútok může být organizován a uskutečňován:**

- strategickým uskupením na válčišti po strategické obranné operaci,
- několika fronty na strategických směrech po frontových obranných operacích,
- jedním frontem na jednom strategickém nebo několika operačních směrech po odrazení agrese nebo v jejím průběhu.

Výsledkem aktivní a úporné činnosti vojsk v obranné operaci musí být vytvoření vhodných podmínek pro přechod vojsk do protiútoků. Toho lze dosáhnout celkovou činností a průběhem obranné operace, jejichž výsledkem musí být změna poměru sil ve prospěch našich vojsk a převzetí iniciativy na zemi i ve vzduchu.

Aby tohoto cíle mohlo být dosaženo, je zapotřebí už v průběhu odrazení agrese nepříteli přijmout opatření k udržení výhodných prostorů a čar, ze kterých bude možné v dalším uskutečnit úder na nepříteli.

Na rozdíl od známých zásad vedení klasického útoku **protiútok je připravován** v průběhu těžkých obranných bojů, zpravidla v podmínkách nestabilizované fronty a bude probíhat ve zvláště složité dynamické situaci, v úporném boji za ovládnutí operační a strategické iniciativy. Bránící se vojska přitom současně plní úkoly, spojené s ničením útočícího nepříteli, drží důležité operační čáry a vytvářejí úderná uskupení vojsk k protiútokům.

Vytváření úderných uskupení bude rozhodujícím předpokladem k dosažení úspěchu protiútoků. Přeskupování, soustřeďování i rozvíjení vojsk pro přechod do protiútoků je nutné vykonávat utajeně a v co nejkratších lhůtách. Úderná uskupení pro přechod do protiútoků mohou být vytvářena v hloubce z druhých sledů, záloh, vojsk a prostředků přeskupovaných z jiných směrů i z vojsk, která bude vyčleňovat hlavní velitel na válčišti ze své zálohy. Rozmísťování těchto úderných uskupení by mělo vycházet ze zásady, aby jejich přechod do protiútoků nevyžadoval složitý manévry, dlouhé přesuny (i z hlediska působení průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní nepříteli), ale aby nepřítel předčasně nezjistil zámysl předpokládané činnosti. Zálohy při přípravě protiútoků jsou přesunovány ještě v průběhu obranných operací, protože může vzniknout situace k jejich využití s cílem zdržet útočícího nepříteli a jeho zastavení. Přitom je zapotřebí, aby velitel projevil velkou prozíravost, protože předčasné použití záloh znamená zbavit se možnosti přechodu k rozhodné aktivní činnosti. Měla by platit zásada — dát podřízeným pouze to, co je nutné, a uchovat hlavní síly pro přechod do protiútoků.

Obranná a protiútočná činnost (obránná a protiútočná operace) se budou vzájemně prolínat. Protiútok bude připravován, ale za určitých podmínek může také začít při nedokončené obranné operaci. A na druhé straně mohou být obranná sražení na některých směrech uskutečňována i po přechodu vojsk do protiútoků.

Důležitým prvkem, který ovlivňuje úspěch protiútoků, je **zvolení správného momentu přechodu k této činnosti**. Nebezpečné je jak zpoždění, tak i promarnění vhodné doby. **Oddalování přechodu** do protiútoků může vést ke kritické situaci v obraně, kdy nepřítel dosáhne takových výsledků, které nebude možné vyřešit prostředky frontu a někdy i prostředky hlavního velení na válčišti. Stejně nebezpečný je i **předčasný přechod** do protiútoků z toho důvodu, že nebude kvalitně připraven, nepřítel nemusí být dostatečně oslaben, může bez velkých obtíží přeskupit vojska a zmařit náš záměr aktivní činnosti hlavně záloh. Proto je nutné zvažovat všechny objektivní i subjektivní faktory a podrobně hodnotit podmínky, které mají vliv na úspěch přechodu do protiútoků.

Nejvýhodnější **podmínky pro splnění tohoto úkolu** budou tehdy, když:

- budeme mít možnost účinně ničit nepřítele jadernými nebo pouze konvenčními zbraněmi,
- síly nepřítele budou vyčerpány,
- hlavní operační zálohy nepřítele budou zasazeny do sražení,
- nepřítel nebude moci pokračovat v útoku, ale ještě nemá vytvořeno obranné uskupení,
- nepřítel přeskupuje síly, především palebné prostředky a místa velení,
- vlastní vojska si zachovají nebo vytvoří možnost zaujmout výhodné operační postavení a budou připravena k aktivní útočné činnosti.

Kromě zvolení vhodného momentu přechodu do protiútoků bude mít značný význam i **správná účelná volba směru úderů**. Přitom má důležitou úlohu tvůrčí přístup velitelů a štábů, protože musí zvažovat řadu protikladných požadavků. Snaha na jedné straně netříštit síly a zabezpečit jejich soustředění na zvolených směrech se může setkat na druhé straně se situací, která bude komplikovat nebo dokonce neumožnit uskutečnit manévry a může nás donutit k vedení úderů tam, kde budou k dispozici síly.

Nejvýhodnější k volbě směru úderů pro protiútok budou slabá místa v sestavě nepřítele, která umožní našim vojskům vyjít hlavními silami do boku a týlu nejdůležitějšího uskupení nepřítele. Ovšem nelze vyloučit ani vedení čelního roztínavého úderu, zvláště v tom případě, kdy při nedostatku času s cílem zabránit proniknutí nepřátelských uskupení, která pokračují v útoku do týlu našich vojsk, bude tento způsob v dané situaci nevyhnutelný.

Podle situace bude možné i oba způsoby kombinovat.

Je nutné, aby hlavní úder, vedený na nejzranitelnější místo sestavy nepřítele, směřoval nejkratší cestou do jeho týlu, zabezpečoval úspěšné obklíčení jeho hlavních sil a postupné jejich ničení po částech. Proto je zapotřebí na tomto směru protiútoků vytvořit mohutná uskupení, schopná zasadit nepříteli drtivý úder do celé hloubky jeho sestavy při dodržení zásady narůstání síly úderu.

Při **přechodu do protiútoků** se bude zřejmě vytvářet více úderných uskupení než v klasické útočné operaci, ovšem i tam je jedno hlavní. Je nezbytné vytvářet i uskupení k překrytí boků. Ve všech případech při vytváření uskupení druhů vojsk a speciálních vojsk je nutné soustřeďovat síly na hlavním směru, nedopustit jejich rozptýlení.

Při přechodu do protiútoků bude rovněž třeba počítat i s vytvářením silných záloh k plnění nepředvídaných úkolů.

Při přechodu do protiútoků nebude ničím neobvyklým operační sestava v jednom sledu. Druhý sled může být vytvářen v průběhu protiútoků buď přisunutím čerstvých sil z hloubky nebo vyvedením některého svazu do druhého sledu po splnění úkolů obranné operace.

Při přechodu do protiútoku mohou velmi důležitou úlohu plnit **operační manévrovací skupiny**. Předně se domnívám, že jich může být více než při klasickém útoku, a za druhé bude výhodnější jejich složení v síle svazku. Pro jejich zasazení je výhodné využívat mezer a odkrytých boků v sestavě nepřítele a uplatňovat zásadu, aby tyto skupiny zahájily činnost již v první den přechodu do protiútoku. Spolu s operačními manévrovacími skupinami budou v rozsáhlé míře využívány i **vzdušné a úderné výsadky**.

Vše v souhrnu může velmi účinně přispět k úspěšnému vývoji protiútoku a ničení nepřítele.

Vzhledem k tomu, že příprava protiútoku probíhá v období vedení obranné operace, bude tím ovlivněna i **práce velitele a štábu**. Je zapotřebí si uvědomit, že ani velitel, ani štáb a ani ostatní funkcionáři se nebudou moci trvale zabývat jen přípravou protiútoku, protože jsou povinni řídit obrannou operaci. S přibližujícím se časem přechodu do protiútoku bude množství práce s jeho přípravou neustále narůstat. Je to velice složitá situace, neboť i vojska, která jsou v obraně, musí se současně připravovat na splnění útočných úkolů. Je třeba počítat s tím, že nedostatečně připravené, nepromyšlené či chybné propočty v obraně mohou nejen ztížit podmínky pro přechod do protiútoku, ale mohly by jej i dokonce zmařit.

Při přípravě protiútoku bude mít velkou úlohu pečlivé propracování organizace **součinnosti** všech svazů a svazků, které se ho zúčastní. Kromě obvyklých otázek je nutné sladit vedení palebných úderů jak s činností vojsk, která přecházejí do protiútoku, tak i s činností vojsk, jež vedou obrannou operaci; působení armád prvního sledu, které přecházejí do protiútoku, sladit s úkoly vojsk v obraně a v případě, že přechod do protiútoku bude uskutečněn v průběhu úspěšně se rozvíjejících frontových protiúderů, sladit i činnost s vojsky protiúderných uskupení.

V článku jsem se zmínil jen o hlavních otázkách vytváření podmínek pro přechod do protiútoku.

Rozsah stati nedovoluje popsat takové problémy, jako je např. vzdušná operace, PVO protiútočných uskupení vojsk, velení a další otázky, které by si zasloužily samostatného posouzení.

V každém případě je nutné, abychom si uvědomili, že přechod do protiútoku bude velmi složitou činností, která vyžaduje znalosti zásad organizace a vedení jak obranné, tak i útočné problematiky. Proto je zapotřebí, aby velitelé a štáby se k této činnosti v rámci operační přípravy důsledně připravovali.